

BEVARINGSFORENINGEN for Præstø og Omegn

Indhold:

- ◆ Mern saftstation
- ◆ Støberihallerne
- ◆ Balle Strandvej 38
- ◆ Lokalthistorisk forening:
Udflugt til Nordsjælland/
foredrag

*Mern saftstation
Foto: Poul Markussen*

Nyhedsbrev · juni 2019

Nyhedsbrevet udgives af Bevaringsforeningen for Præstø og Omegn · www.bevaring-præstø-og-omegn.dk
Ansv. redaktør: Karen Margrethe Olsen (KMO) · Torvet 13 · DK-4720 Præstø · Layout: Grafiker Sussie Jensen

Der sker noget i Mern

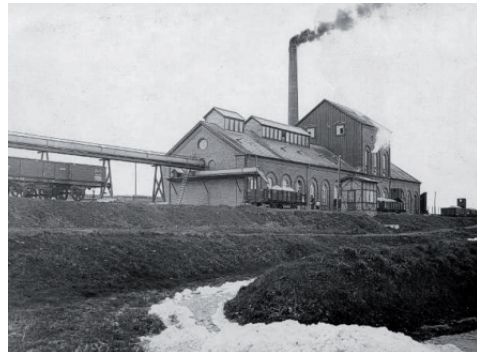
Desværre har foreningen ingen medlemmer i Mern. Hvorfor "omegnen" desværre bliver lidt forsømt i forhold til Præstø. Jeg besluttede mig derfor til at køre til Mern, for at se lidt nærmere på byen. Efter at have spurgt mig lidt for fandt jeg ud af, at jeg skulle snakke med KP. Jeg fik en aftale i stand og inden 3 dage fik jeg en uforglemmelig rundvisning i byen. Byen rummer mange spændende bygninger, herunder saftstationen.

Mern saftstation, et bevaringsværdigt industrikompleks, er overtaget af en privatperson, der er gået i gang med at restaurerer bygningerne. Først og fremmest taget, vinduer, døre og murværk. Den voldsomme vegetation er væk og brostenene ved at blive genlagt. I kulturarkivskortlægningen Vordingborg kommune kan man læse:

Saftstationen blev bygget i 1902 og var knyttet til Stege Sukkerfabrik. Blandt initiativtagerne var

lokale godsejere, som dyrkede roer. I stedet for at køre alle roerne til sukkerfabrikken i Stege, blev nogle kørt til saftstationen, hvor saften blev presset ud – og derefter pumpet i en rørledning fra Mern over Mønbroen til Stege. I 1976 lukkede saftstationen som Danmarks sidste.

Saftstationen ligger lige op ad kirken mod vest. Yderligere mod vest og med sporene op ad saftstationen lå banen, så roerne kunne transporteres dertil. Saftstationen er det største og mest markante bygningskompleks i byen. Den består af stationen med skorsten og svømmerender, vejebod og kontor, forpagterbolig, forpagterassistentbolig samt funktionærboliger tæt ved. I kulturhistoriske studier ved Sydsjællands Museum kalder Marie Bach i sin artikel Saftstationen i Mern, stationen et industrihistorisk monument. Artiklen beskriver grundigt de landbrugsmæssige forudsætninger

Sæftstationen i sine velmagtsdage

for sukkerindustriens begyndelse på Sydsjælland i starten af 1900-tallet og kalder land- og skovbruget karaktergivende for landskabet og landsdelens økonomi. Således beskriver hun baggrunden for etableringen af stationen og anfører at det "at benævne virksomheden som en station forekommer rammende ikke alene i forhold til bygningens funktion, men samtidig for dens arkitektoniske udtryk, der i proportioner, materialevalg og med sine rundbuede, regelmæssigt placerede vinduer umiddelbart leder i retning af jernbanestationerne fra samme byggeperiode. Sæftstationen er tegnet af Emil F Jeppesen som siden også tegnede raffinaderiet Phønix i København til "De Danske Sukkerfabrikker." Det er sjældent at en privat går i gang med et så omfattende projekt, men godt for Mern by og et løft til byen og kulturhistorien.

Tekst og foto: Poul Markussen

Dur ikke - væk!

Det er meget beklageligt, at Vordingborg kommunalbestyrelse ikke længere ønsker at fastholde beslutningen om at støtte renoveringsprojektet af de gamle støberihaller i Præstø.

Det har været en meget langvarig proces siden Vordingborg kommune modtog den imponerende gave fra Per Hebsgaard og det har – trods svingende engagement – været tæt på flere gange. Det oprindelige projekt blev nødlidende, først ved RealDanias exit og derefter ved Per Hebsgaards efterfølgende tilbagetrækning af gaven.

Men projektet har altid haft en vision om at tilføre Præstø, Præstø's borgere og Vordingborg kommune nogle stærkt tiltrængte faciliteter i de spændende lokaler, og derfor blev der fortsat arbejdet hårdt i Præstø på at realisere visionerne.

Knud Højgaards Fond ville gerne medvirke at bevare de unikke bygninger og med en intens arbejdsindsats blev der etableret en ny forening til at stå for projektet og et egentligt renoveringsprojekt etableret. Med dette projekt gav Knud Højgaards Fond tilsagn om fuld støtte på 5 mio. kr. på baggrund af et fortsat tilsagn Vordingborg kommune om tilskud på 2 mio. kr.

En ny forening "Støberihallerne under stiftelse" var derfor klar til at igangsætte detailprojektering af projektet, men afventede kommunens formelle bekræftelse på støtten. Desværre viste det sig at kommunalbestyrelsens politiske flertal, på nær Venstre, skiftede holdning og derfor ikke længere ønskede at støtte projektet. Bevaringsforeningen beklager beslutningen, men tager den til efterretning

Det er ærgerligt for Præstø, for byens borgere og turister og for Vordingborg kommune at det politiske flertal har skiftet holdning og dermed lukker et projekt, der dels kunne bevare de unikke bygninger og skabe et kulturelt og socialt aktivitetscenter i Præstø.

Foreningen "Støberihallerne under stiftelse" har derfor besluttet at lukke projektet og meddele Knud Højgaards Fond, at der alligevel ikke bliver brug for de bevilgede 5 mio. kr.

Det kan oplyses at de indsamlede bidrag, vil blive tilbagebetalt i løbet af sommeren. Har du ydet et bidrag, så følg med på Støberihallerne's Venners hjemmeside: <http://www.stoeberihallerne.dk/velkommen/>

Fiskerhuset ved Balle Strand

- ikke så gammelt, og så måske alligevel

Nu er jeg ved at være færdig med restaureringen af Balle Strandvej 38. Små tre år har det taget og mange spændende og lærerige timer. Det er sjovt at kaste sig ud i et sådan projekt.

Jorden blev gravet ud af huset og næsten alle indervægge fjernet. Dermed mistede huset sin stabilitet, så det blev nødvendigt at støttet med skrå stolper udvendigt. Der kom ingen kraftige storme den vinter, heldigvis.

I foreningen Stråtags medlemsblad fandt jeg en artikel om isolering af bindingsværkhuse ved hjælp super lette og porøse kalksten bundet sammen af lermørtel. Denne tyske metode sikrer at fugt kan optages og afgives gennem væggen. Brug af dampspærre, silikone

og plastmaling er absolut forbudt. Kalkstene er så porøse at man kan tildanne dem med en hobbykniv, til gengæld er ydervæggen ikke skruefast.

Indvendig start

Indvendig færdigt

Poul arbejder med gulvet

Matrikelkort 1840

Matrikelkort 1860

Jeg har været meget nysgerrig efter at finde ud af husets historie og alder. En vigtig kilde er de historiske matrikelkort. På kortet fra 1860 er huset indtegnet, hvorimod det ikke er indtegnet på kortet fra 1807.

En anden vigtig kilde er folketællingerne og kirkebøgerne.

Ib Jensen dør i 2018 – forældre: fisker Ejner Vilhelm Jensen f. 1898 og hustru Agnethe Margrethe Jensen f. 1901

Ejner Vilhelm Jensen - forældre: fisker Jens Peter Jensen f. 1871 og hustru Hanne Kirstine Jensen f. 1871

Jens Peter Jensen - forældre: husmand Jacob Jensen f. 1838 og hustru Ingeborg Kirstine Rasmussen f. 1838

Jacob Jensen - forældre: husmand Jens Jacobsen og hustru Johanne Larsdatter begge Bahl Strand

Lokalhistorisk arkiv i Langebæk har ikke kunnet finde længere tilbage via realregister på adressen.

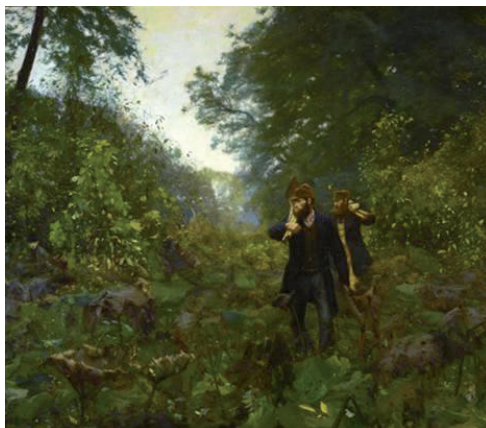
Ifølge kortet er der intet hus i 1807. Ved

folketællingen 1834 bor Jens Jacobsen 41 år, Johanne Larsdatter 32 år og deres datter på 3 år i et hus ved stranden. Jacob Jensen bliver først født 1838.

Mit gæt er at huset er opført af Jens Jacobsen mellem 1825 og 1830. Da huset konstruktion er en typisk styrtrumskonstruktion, som man gik bort fra i slutningen af 1700tallet, er huset sikkert nedtaget et sted fra og genopført ved Balle strand. Det var almen praksis lige efter udskiftningen i landbruget. Tømmeret var dyrt og blev næsten altid genbrugt.

Men en nærmere datering og hvor huset har ligget før, finder jeg nok aldrig ud af.

Tekst og foto: Poul Markussen

Sensommerudflugt

med Lokalhistorisk forening Præstø

søndag den 22. september kl. 8.15 - 17.15

Tidsrum: kl. 08.15 - 17.15
Mødested: Præstø Bibliotek
kl. 08.00

Tilmelding: senest fredag
den 13. september til:
Helge Rørtoft-Madsen:
2682 5562 /
Anna Sarah Rye: 5599 5501

Pris: Turen koster 425 kr.
**Prisen inkluderer frokost i
Nivaagaard Café, drikkevarer er
for egen regning.**

Nivaagaards Malerisamling

Nivaagaards Malerisamling var oprindeligt privat og er skabt af godsejeren og politikeren Johannes Hage (1842-1923) fra ca. 1895 til 1905. Ved brev fra 1908 godkendte det daværende kulturministerium, at Hages private kunstsam-

ling blev et selvejende, offentligt tilgængeligt museum

Johannes Hage blev født ind i en velhavende grossererfamilie. Efter studier i national-økonomi, afbrudt af deltagelse i krigen i 1864, slog han sig på landbruget og arvede i 1872 landejendommen Nivaagaard efter sin far, storkøbmanden Alfred Hage der købte Nivaagaard samtidig med, at han købte Oremandsgaard ved Præstø i 1859/60.

Kl. 10:00: Vi skal se udstillingen: Kunst-brødre L.A. Ring & H.A. Brendekilde.

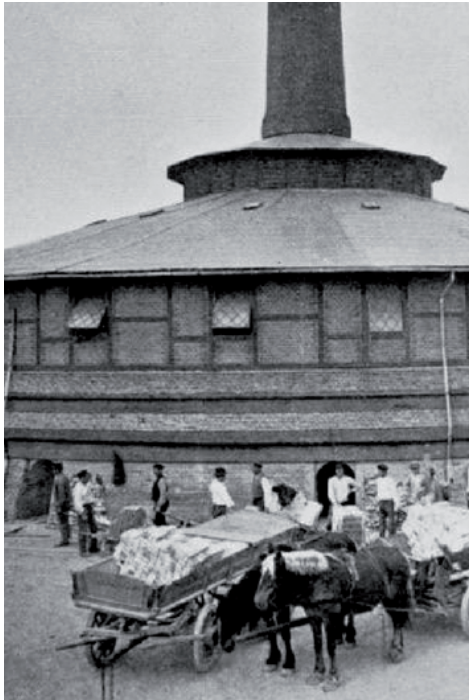
Som de første får vi adgang til udstillingen om et kunstnerisk parløb mellem L.A. Ring (1854-1933) og H.A. Brendekilde (1857-1942), der fandt sted i perioden 1880-1920.

Begge kom fra fattige kår og delte i perioder både værelse og atelier i København.

Ring og Brendekilde levede i en tid præget af store politiske og sociale forandringer. Udstillingen er den ufortalte historie om kunstnerbrødrenes nære venskab og deres fælles kunstneriske ideal. De delte en række motiver og eksistentielle temaer, som de arbejdede

med i 1880ernes realistiske gennembrudsværker og senere i 1890ernes mere symbolsk livstolkende udtryk.

Udstillingen byder på et fyldigt udvalg af Ring og Brendekildes bedste malerier samt værker i keramik og glas.

Ringovnen på Nivaagaard Teglværk

er den sidste intakt bevarede bygning fra det tidligere teglværk. Konsul Alfred Hage købte i 1859 Nivaagaard og det tilhørende teglværk samt flere andre gårde i Nivå.

Ringovnen var en epokegørende opfindelse for teglværksindustrien og vidner om et af de helt store fremskridt i industrihistorien. Ringovnen sikrede nemlig konstant brænding ved hjælp af en ild-zone, der gik i ring og en god udnyttelse af overskydende varme. Bygningen blev fredet i 1985 og Nivaagaard Teglværks Ringovn er det eneste bevarede eksemplar af Friedrich Hoffmanns berømte ringovne i Danmark.

Kronborg Geværfabrik/ Hammermøllen Hellebæk

Hammermøllen var en del af det store fabrikskompleks Kronborg Geværfabrik. Fabrikken bestod af 8 vandmøller, alle drevet af Hellebækken. Der var tre forskellige typer: hammermøller, boremøller og slibemøller. Alle huse i Hellebæk var beboelse og værksteder. Kronborg Geværfabrik blev nedlagt i 1870. Herefter blev Hammermøllen udelukkende brugt til beboelse.

Udover Hammermøllen vedligeholder og driver Hellebæk-Aalsgaard Egnshistoriske Forening også Proberhuset og Turbinehuset.

Proberhuset, opført i 1847, er verdens ældste hus specielt indrettet til afprøvning af geværløb.

Hammermøllen i Hellebæk

Hammermøllen blev opført i 1765 og brugt til smedning af geværløb frem til 1865.

Byvandring i det velbevarede industrimiljø med guide. Turen er ca. 2,5 kilometer lang med stop ved bl.a. bymodellen i Turbinehuset. Næstformand i lokalhistorisk forening for Præstø historiker Jesper Godvin Hansen fortæller om området, Der er mulighed for køb af kaffe og kage i Hammermøllens cafe.

Udflugten gennemføres ved mindst 30 deltagere

Introduktion til turen: Foredrag

Hellebæk – Guldalder: 21. august kl. 14:30

Aktivitetshuset Bernhardt i Præstø

Som introduktion til udflugten fortæller næstformand i Lokalhistorisk Forening for Præstø, historiker Jesper Godvin Hansen om Hellebæk, Guldalder; Foredraget kommer til at omhandle den tidlige industri i Danmark med fokus på Hammermøllen i Hellebæk, der var en af vore første "rigtige" industrier og det eneste sted man kan se et velbevaret industrimiljø fra 1700-tallet. Undervejs vil Jesper Godvin-Hansen komme lidt ind på guldaldermalererne og deres betydning for området.

Tidligere ejerskab

Hammermøllen blev bygget i 1765 af Stephan Hansen. Han solgte virksomheden til staten samme år. I 1768 købte finansmanden baron Heinrich Carl v. Schimmelmann Kronborg Geværfabrik og Hellebækgård. I 1781 overgik ejerskabet til Det Grevelige Schimmelmanske Fideikommis. Ved Lensafløsningen i 1930 blev Hellebæk Gods oprettet. Det bestod af Fideikommisets ejendomme i Hellebæk og Ålsgårde. Ejer kredsen var de adelige familier v. Baudissin, v. Löwenstern og Schimmelmann. Efter Besættelsen overgik Hellebæk Gods og dermed også Hammermøllen til staten.

Udviklingsplaner – Præstø havn

Meget sker på havneområdet for øjeblikket. Utilpassede containere og en kæmpe bålhytte er rejst ved siden af roklubben og sejlkлубben har konkrete byggeplaner ved siden af Dambæks have. Havnepladsen ved Cafe Mocca har på det nærmeste udviklet sig til et klublokale for motorcykler, der med deres larm er frygtelig generende.

Sejlkлубbens byggeprojekt kan du se på deres hjemmeside: <https://psk.dk> De konkrete planer ligger under: PSK-BYG.

Bevaringsforeningens holdning til sejlkлубbens byggeplaner kan du læse på: www.bevaring-præstø-og-omegn.dk

Har du en holdning og ønsker til Præstø havn vil jeg opfordre til at du udfylder et online spørgeskema som ligger på hjemmesiden: www.præstø-byogvand.dk

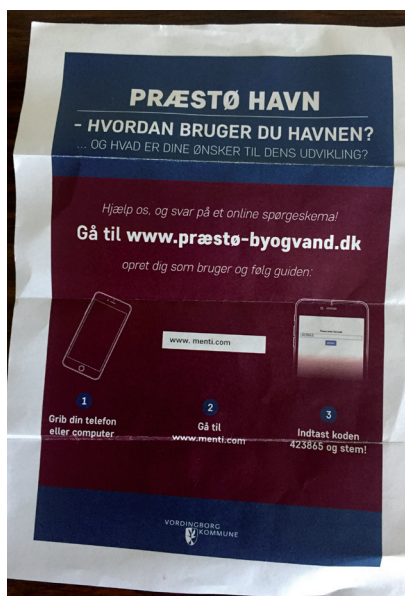

Foto: Center for Raadvad,
farvesætning facader.

Farvevalg til facader

Det at vælge en facadefarve til sit hus er altid spændende, men også en udfordring. Valget af farve har stor betydning for det enkelte hus men så sandelig også for hele gaden og det samlede miljø.

I Præstø foreskriver kommunen/lokalplanen at facaderne skal males i jordfarver, hvilket giver gaderne og husene et meget smukt og harmonisk præg - de fleste steder uden papegøje- eller skriggule farver. De klassiske jordfarver klæder som nævnt hinanden godt, men de klæder ikke mindst hvidt og gråt, hvorfor kombinationen af de klassiske jordfarver sammen med hvide/grå detaljer eller indramninger bliver ekstra smuk. Ældre bygningers facader og interiører bør derfor altid farvesættes efter denne "klassiske" farveskala - og nye bygninger såmænd også.

Som en hjælp og vejledning til valg af facadefarver har Bevaringsforeningen i samarbejde med malermester Birthe Olsen udarbejdet farveprøver til hele Præstø. Ved henvendelse til Karen Margrethe Olsen: karenmargrethe@dbmail.dk udlånes farveprøverne.

Alle er velkomne også hvis du bor uden for Præstø.

Afslutningsvis skal det understreges, at det er langt fra alle facader, der skal males/kalkes/overpudses etc. Mange facader er skabt til at stå i materialernes egne farver: Mursten, puds eller natursten, hvad der både er meget smukt, tidstypisk for bygningen og medfører den mindste vedligeholdelse. Alt træværk på en facade skal dog altid være malet med en dækkende farve.

For yderligere information henvises til lokalplan:

C 16.00.01 –

Præstø bymidte, bevaring og udvikling

Center for bygningsbevaring i Raadvad:
www.bygningsbevaring.dk

Farvesætning af facader:

https://www.bygningsbevaring.dk/uploads/files/anvisninger/4-ANVISN_farvesaetning_facader.pdf

KONTAKT BESTYRELSEN

Funktion	Navn	Adresse	Telefon	E-mail
Formand	Karen Margrethe Olsen	Torvet 13 4720 Præstø	2311 0984	karenmargrethe@dbmail.dk
Næstformand	John Kunze	Bårsevej 23, 4733 Tappernøje	2296 3006	dr.kunze@mail.tele.dk
Kasserer Sekretær	Niels Stoklund		9387 4720	niels.stoklund.larsen@kvalitetsportalen.dk
Skilte- og facaderådet	Karen Margrethe Olsen			
Medlem	Hans Thormod Nielsen	Adelgade 85, 4720 Præstø	2991 4720	htn@rmteknik.dk
Medlem	Mikael Forsberg	Præstø Overdr. 13, 4720 Præstø	2970 6118	forsberg068@gmail.com
Medlem	Poul Markussen	Balle Str.vej 38 4735 Mern	2464 7024	pmarkussen@outlook.dk
Medlem	Anja Bille	Adelgade 90 4720 Præstø	2028 2998	anjabile@yahoo.dk
Ans. redaktør af bladet	Karen Margrethe Olsen			
Præmierings-udvalget	Peter Bering			
Formand for fonden	John Kunze			
Kasserer i fonden	Peter Bering			
Koordinations-udvalget	Karen Margrethe Olsen Marianne Bay			
Koordinations-udvalget	Hans Thormod Nielsen (formand)			
Genbrugsmaterialer "Lagerforvalter"	Hans Thormod Nielsen			
Suppleant	Per Jørgensen	Lindevej 32, 4720 Præstø	4089 2526	perlj43@gmail.com
Suppleant	Peter Bering	Kragevigvej 17, 4720 Præstø	3055 1236	pb@arkitekbering.dk
Suppleant	Marianne Bay	Østerbro 5 4720 Præstø	4272 2678	mariannebay@dbmail.dk
Revisor	Peter Jersild	Torvet 5, 4720 Præstø		jersild@pc.dk
Revisorsuppleant	Ralf Søgaard Mortensen	Adelgade 49 A, 4720 Præstø	5599 1407	ralfmortensenramo@gmail.com